

Крім того, антикорупційна програма юридичних осіб може містити додаткові умови конфіденційності працівників щодо інформування відповідальної за її реалізацію особи про: факти підбурення працівників до вчинення корупційного правопорушення; вчинені іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. Так само програма може містити процедури захисту працівників-викривачів (п.п. 8, 9 ч. 1 ст. 63 Закону). Зокрема, в ній має бути закріплене положення про те, що у разі витоку конфіденційної інформації про викривача керівник юридичної особи або уповноважений за заявою викривача або за власною ініціативою повинен невідкладно вжити всіх заходів для уникнення настання негативних наслідків для викривача, пов'язаних з таким розголошенням (Розділ X Типової антикорупційної програми).

Філіпенко Тетяна В'ячеславівна,
професор кафедри права та публічного
адміністрування Маріупольського державного
університету, доктор наук з державного
управління, професор

ЗАХОДИ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Одним з найбільш гострих і складних завдань, що стоять нині перед українською державою є проблема ефективної протидії корупції.

Корупція вражає життєво важливі інститути суспільства, породжує глибоку недовіру громадян до влади, становить загрозу не тільки економічному, а й соціальному прогресу України в цілому. Корупція негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сферу, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корупція викликає важкі наслідки для всіх верств українського суспільства, деморалізує громадян і руйнує їх довіру до держави.

Існує безліч визначень корупції, але повної ясності і правової точності немає. У дослівному перекладі з латинської «corruption» – «корозія, роз'їдання, руйнування». Дане поняття було введене у вжиток наприкінці 80-х років ХХ ст. замість раніше використовуваних термінів «хабарництво», «зловживання службовим становищем» тощо. У Довідковому документі про міжнародну боротьбу з корупцією, підготовленому секретаріатом ООН у квітні 1995 р. корупція визначається як «зловживання державною владою для отримання вигоди в особистих цілях» [1].

Згідно Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р., корупція – це використання особою, відповідальною за корупційні правопорушення, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття

обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди відповідальній особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

У будь-якому прояві корупція має негативні наслідки в політичній, економічній і соціальній сферах. У політичній сфері це пов'язано з неможливістю здійснення демократичних принципів, зміщенням цілей політики від загальнонаціонального розвитку до забезпечення панування олігархічних угруповань, порушенням принципу верховенства закону, неефективністю політичних і судових інститутів, зменшенням довіри до влади, відчуженням її від суспільства, падінням престижу країни, зникненням реальної політичної конкуренції і в кінцевому підсумку фіаско держави.

Наслідками корупції в економічній сфері є неефективний розподіл і використання державних коштів і ресурсів, високі витрати при веденні бізнесу, зростання фінансових і комерційних ризиків, підвищення цін, зниження конкуренції, зростання тіньової економіки, податкові втрати, погіршення інвестиційного клімату, зниження інвестицій та ефективності економіки країни в цілому.

У соціальній сфері корупція призводить до зростання соціальної нерівності, бідності, нездатності влади вирішувати соціальні проблеми, посилення організованої злочинності, безкарності злочинців, створення мафіозних угруповань, дискредитації права в очах громадськості, падіння моральних норм, зростання соціальної напруженості.

У всіх розвинених країнах світу корупція розглядається як небезпечне для суспільства явище, яке переслідується законом. У 13 країнах світу за корупційні діяння передбачена смертна кара. Серед таких країн Іран, Ірак, Китай, Пакистан, Північна Корея, Судан, Таїланд.

У деяких країнах застосовують систему матеріального заохочення до тих чиновників на яких не впала підозра в корупційних діяннях або які повідомили про зловживання посадовими повноваженнями своїх колег. Така система застосовується у Нідерландах, де досягнуті значні успіхи у боротьбі з цим негативним явищем. Поряд з системою заохочень у Нідерландах організована спеціальна система підбору персоналу, у великих відомствах існують служби внутрішньої безпеки, які стежать за діями чиновників і виявляють їх помилки.

Починаючи з 1995 року організацією Transparency International укладається щорічний рейтинг країн світу за Індексом сприяння корупції (англ. Corruption Perceptions Index, CPI). Країни у рейтингу

впорядковуюються за показником рівня корупції за шкалою від 100 (немає корупції) до 0 (сильна корупція).

У світовому рейтингу за 2017 рік Україна отримала 30 балів зі 100 можливих і посіла 130 місце зі 180 країн. Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у 2016 році, коли Україні отримала 29 балів і посіла 131 місце зі 176 країн. Сусіди України у рейтингу – Гамбія, Іран, М'янма та Сьєрра-Леоне. Найменш корумпованими країнами світу названі Нова Зеландія (89 балів), Данія (88 балів) та Фінляндія (85 балів). Серед найбільш корумпованих країн – Сомалі (9 балів), Південний Судан (12 балів) та Сирія (14 балів) [3].

Підвищення позиції України у рейтингу, за висновками експертів, вдалося досягнути за рахунок того, що у 2017-му році українськими антикорупційними органами (САП та НАБУ) були направлені до суду перші справи щодо підозр у корупції високопоставлених чиновників. Серед причин, які сприяли покращенню позиції України у рейтингу, були названі: реформа ринку газу, робота реєстру електронних декларацій, реформа державних закупівель і використання системи ProZorro. Крім того, відзначено зниження рівня корупції в поліції та зменшення кількості випадків, коли бізнес змушений давати хабарі. Серед причин повільного зростання індексу України у Transparency International визначені брак політичної волі керівництва країни до боротьби з корупцією і низький рівень довіри до українських судів та прокуратури [4].

Задля покращення ситуації Україні рекомендовано вжити наступні заходи:

1. Запустити Антикорупційний суд та продовжити судову реформу: ухвалити закон про Антикорупційний суд; створити Антикорупційний суд та забезпечити його незалежність від будь-якого впливу; підвищити прозорість відбору суддів, розширивши участь громадськості в кваліфікаційному оцінюванні суддів).

2. Посилити спроможності слідчих органів та припинити міжвідомчу боротьбу: ухвалити законодавство щодо посилення повноважень САП/НАБУ; надати право незалежної “прослушки” для детективів НАБУ; припинити деструктивне публічне протистояння керівників правоохоронних органів та тиск на журналістів та активістів, які працюють у цій сфері.

3. Перезапустити Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК): ухвалити законодавство, яке дозволить перезапустити НАЗК на умовах прозорого та незалежного конкурсу; забезпечити законодавчу базу для якісної співпраці та захисту викривачів корупції; забезпечити повне та безперешкодне функціонування реєстру е-декларацій; впровадити автоматичну перевірку декларацій та активізувати перевірку декларацій топ-посадовців.

4. Впровадити нові електронні державні інформаційні системи: поширити принцип системи ProZorro “всі бачать все” на нові сфери взаємодії держави, суспільства та бізнесу; максимально “оцифрувати” та автоматизувати взаємодію бізнесу та Державної фіскальної служби.

5. Позбавити правоохоронні органи права втручатися в економічну діяльність: змінити законодавство про Національну поліцію, Службу безпеки України, позбавивши їх права розслідувати економічні злочини; законодавчо забезпечити та створити Службу фінансових розслідувань.

Практична реалізація означених заходів, вивчення та втілення в життя закордонного досвіду боротьби з корупцією є шляхом до зниження її рівня в Україні.

Список використаних джерел

1. Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією, підготовлений секретаріатом ООН. Каїр, 1995.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

3. Індекс сприяння корупції у світі – 2017. Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/about/>.

4. Рейтинг TI: Україна – найкорумпованіша країна в Європі після Росії. Made for minds. URL: <https://www.dw.com/uk>.

Чорноус Юлія Миколаївна,
професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Міжнародна злочинність охоплює найбільш небезпечні злочини, що посягають на інтереси держав або всього світового співтовариства, основні права та свободи людини. За змістом міжнародних договорів, що ратифіковані Україною, наголошується на готовності нашої держави співробітничати із іноземними державами у протидії міжнародній злочинності. Обґрунтованою є думка, що міжнародна злочинність складається із двох основних елементів: міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру.

Найвищий ступінь суспільної небезпеки притаманний міжнародним злочинам – особливо небезпечним для людської цивілізації порушенням принципів і норм міжнародного права, що мають основоположне значення для забезпечення миру, захисту особи і життєво важливих інтересів міжнародного співтовариства в цілому